

ИНДИГИР УОТТАРА

Муома улууһун
общественной-политической хаһыата
indigir-uottara@yandex.ru

12+

Хаһыат 1953 сыллаахха олохтоммута
Сэрэдэбэ, субуотаба тахсар

2020 с. БАЛАҒАН ЫЙЫН 5 КҮНЭ

СУБУОТА № 71 (5601)

БАЛАҒАН ЫЙЫН 3 КҮНЭ – ААН ДОЙДУ ИККИС СЭРИИТЭ ТҮМҮКТЭММИТ КҮНЭ

Саха өрөспүүбүлүкэтин ытыктабыллаах олохтоохторо!

Өрөспүүбүлүкэ салалтатын уонна бэйэм ааппыттан эһигини Аан дойду иккис сэриитэ түмүктэммит күнүнэн ис сүрэхпиттэн эбэрдэлибин!

К и н и а й м а х историятыгар элбэх хаан тохтуулаах сэрии тиһэх кырҕыһыта Уһук Илингэ түмүктэммитэ. Манна 1945

сыл балаҕан ыйыгар сэбиэскэй сэриилэр милитаристскай Япония өрөлөһөр күүстэрин үнтү сынныбыттар. Балаҕан ыйын 2 күнүгэр фашистскай Германия бүтэһик коумуннааба капитуляциялаабытын туһунан аакка илии багтаммыта.

Японияны кытта кырҕыһыта 8 тыһынчаттан тахса сэбиэскэй буйун Кыайы туһугар олоһун толук уурбута. Оттон Аан дойду иккис сэриитигэр 27 мөл. сэбиэскэй киһи, ол иһигэр биһиги биһир дойдулаахтарбыт сырдык тыыннара быстыбыта. Саха сириттэн 62 тыһынчча киһи Ийэ дойдуну көмүскүүр сэриигэ барбыта, кинилэр анаардара кырҕыһы хонуутугар гөйүдүү охтубута.

Забайкальетаабы байыаннай чаастарга, Уһук Илинни 1-кы уонна 2-с фронттарга тыһынчаттан тахса Саха сирин буйуна сулууспалаабыта, Маньчжурияба уонна Хинганна Квантунскай армияны кытта кырыктаах кырҕыһыта хорсундук сэриилэспиттэрэ. Кыайы туһугар биһиги норуоппут сүңкэн сүтүгү, аата-ахсаана билибэт эрэйи-муну көрсүбүтэ.

Эйлээх олох туһугар саллааттар хорсун быһыылара хас

биридибитин Ийэ дойдуга таптал тыныгар иитэр, киэн туттууну үөскэтэр. Дойдуга бэринилээх буолуу сылыгар Сахабыт сиригэр аба көлүөнэни – геройдар көлүөнэлэрин кытта ситими бөбөргөтүү, үүнэр көлүөнэбэ Ийэ дойдуга ытыктабылы инэриигэ бигэ акылааты уруу дьонун суолталаах.

Аан дойду историятын токурутарга холонуу үксээбит аныгы кэмнэ Аба дойдуну көмүскээбит улуу көлүөнэ туһунан сырдык өйдөбүлү тыыннаах хааллары, киэнник тарҕаты, ол эдээннээх сэрии туһунан кырдыгы барытын сана көлүөнэлэргэ тиэрди – биһиги ытык изпит.

Россия Федерациятын Президентэ Владимир Путин биллэрбит Умнулубат албан аат сылыгар история кырдыга чөлгө түһэрилиннэ – Аан дойду иккис сэриитэ түмүктэммит күнүнэн балаҕан ыйын 3 күнэ билинилиннэ. ССРС Үрдүкү Сэбиэтин Президиумун Ыйаабынан өстөөбү кыайы уонна эйэлээх олоххо үктэни биллэриллэн, үгүс сыллар усталарыгар биһиги дойдубут олохтоохторо бу күнгэ бырааһыннык тэрийлэрэ.

Ол барыта Аан дойду иккис сэриитигэр кыайыга сэбиэскэй норуот туттаах оруолун уонна биһиги дойдубут Россия ураты суолун, ураты дьылбатын, ураты аналын туоһулуур.

Күндү биһир дойдулаахтарым! Улуу Кыайы сырдык сыдыаага эһигини сана ситиһиллэргэ сирдээтин, санаабытын кынаттаатын, ыарахаттары туоруурга, инники диэки чинник хардылыгырга күүс-көмө буолуохтун! Эһиэхэ барыгыгыгар чөл туругу, уһун үйэни, сылаас сыһыаны, уйгулаах олобу, эйэлээх халлааны баҕарабын!

Айсен НИКОЛАЕВ,
Саха Өрөспүүбүлүкэтин Ил Дархана.

Ытыктабыллаах Аан дойду иккис сэриитин кыттыылаахтара уонна тыыл бэтэрээннэрэ! Күндү сахам дьоно!

Бу күн – балаҕан ыйын 3 күнэ – биһиги дойдубут историятыгар улахан суолталаах. Бу күнгэ 1939 сыл балаҕан ыйын 1 күнүгэр саҕаламмыт Аан дойду иккис уоттаах сэриитэ түмүктэммитэ.

Бүгүн биһиги кыайыга дьулуурдаах, дьоруойдуу күүстээх санаалаах, Ийэ дойдуга бэринилээх уонна 1945 сыллаахха Крымна (Ялтаба) буолан ааспыт конференция Япония боппуруоһун быһаарытын олоххо киллэрэргэ Гитлери утары турбут доҕордуу судаарыстыбалары кытта биһиргэ түмсүбүт биһир дойдулаахтарбытын ахтабыт, кинилэргэ сүгүрүйэбит.

Японияны утары сэриигэ Саха сириттэн тыһынчаттан тахса киһи кыттыбыта. Олортон үгүстэрэ

Забайкаллаабы фронт 39-с армиятын 94-с уонна 210-с дивизиятыгар уонна 17-с армия 278-1 дивизиятыгар, ону тэнэ Уһук Илинни фронт 1 уонна 2 чаастарыгар сулууспалаабыттар. Илинни кырҕыһы түмүгэр Сэбиэскэй Союус армията Хотугулуу-Илинни Кытайы уонна Хотугу Кореяны босхолообута. ССРС бэйэтин састаабыттан сүтэрбит сирдэрин-уоттарын, чуолаан Соҕуруу Сахалины уонна Курил арыыларын төннөрбүтэ. Иннэ гынан үгүс дойдулары хаппыт улахан таһымнаах аан дойду иккис сэриитэ 1945 сыллаахха түмүктэммитэ.

Улахан историческай суолталаах быһыы миссияны толорбут аҕаларбытынан, эһээлэрбитинэн уонна хос эһээлэрбитинэн киэн туттабыт. Кинилэр бары биһиргэ түмсэн Ийэ дойдуларын

босхолообуттара, Европаба саба түспүт фашистары кээр кыйдаабыттар, Азия норуоттарын Япония сэрииниттэриттэн быһаабыттар. Бу биһиги кыайыбыт буолара – саарбаҕа суох!

Аан дойду иккис сэриитэ түмүктэммит күнэ – аан дойду үгүс норуоттарын иллээх-эйлээх олохторун туоһута.

Саха Өрөспүүбүлүкэтин Ил Түмэнин уонна тус бэйэм ааппыттан сэрии уонна тыыл бэтэрээннигэр, ону тэнэ сахам дьонугар кытаанах доруобуйаны, Ийэ дойдубут үүнэ-сайда турарын туһугар айымньылаах үлэни, сырдыкка-кэрэбэ дьулууру, иллээх-эйлээх олобу!

П. В. ГОГОЛЕВ, Саха
Өрөспүүбүлүкэтин
Ил Түмэнин Бэрэссэдэтэлэ.

СИРИ СИКСИГИНЭН

СӨ. Саха сиригэр «Дьоһус уонна орто предпринимательство уонна предпринимателлэр көбүлээһиннэрин өйүүр» национальной бырайыак үлэтэ салҕанар. Ил Дархан Айсен Николаев регион бырабыыталыстыбатын кытта кыһалҕалаах боппуруостары дьүүлэстилэр. Санатар эбит буоллаҕа, өрөспүүбүлүкэбэ тустаах нацбырайыакка кириэр бизэс бырайыак барыта үлэлиир: «Акселерация субъектов малого и среднего предпринимательства», «Популяризация предпринимательства», «Расширение доступа субъектов малого и среднего предпринимательства к финансовым ресурсам, в том числе к льготному финансированию», «Улучшение условий ведения предпринимательской деятельности», «Создание системы поддержки фермеров и развитие сельской кооперации». Саха сирин вице-премьерын э. т. Михаил Никифоров иһиннэрбигинэн, бырайыагы олоххо киллэриигэ барыта 500,9 мөл. солк. көрүлүбүт, ол иһигэр 418,7 мөл. солк. – федеральной бюджеттан, 82,2 мөл. солк. – өрөспүүбүлүкэ бюджеттан. Бүгүҥү күннэ 297,1 мөл. солк. туһаҥа турбут. 12 көрдөрүүтүн иккитэ олоххо кирибит. 1072 предприниматель дьоһус ис ылбыт. 4402 бэйэ дьарыктаах граждандарга көмө оҥуһуллубут. Мунньаҕа Ил Дархан «Создание системы поддержки фермеров и развитие сельской кооперации», ол эбэтэр – «Агростартап» гран куонкуруһугар болҕомтотун хатаата. Ааспыт сылтан ытыгылар дьаһал буолар. Айсен Николаев этэринэн, тыа сиригэр дьон үлэлиэн баҕалаах эрээри, куонкуруһу кыайан ааспат. «Бу наадалаах саҕалааһын. Саҥа бырайыак буоларынан, дьон элбэх ыйытыылаах. Тыа хаһаайыстыбатын управлениелара уонна тустаах кииннэр күүстээх көмөнү оҥоруохтаахтар. Методической көмө оҥуһулуохтаах, инструкциялар бэриллэхтээхтэр, өйдөнөрдүк, боростуйдук. Бу хайысхаҥа үлэлэһин», – диэтэ Айсен Николаев.

СӨ. Үлэ уонна социальной сайдыы министирэ Елена Волкова социальной ситимнэргэ 3-7 саастаах оҕолордоох, кыра дохоттаах ыаллары өйүүр миэрэлэр тустарынан кэпсэттэ. Кини эпитинэн, Саха сиригэр 50 тыһ. тахса сайабылыанна көрүлүбүт дьин СИА суруйар. «3-7 саастаах оҕолордоох ыаллартан сайабылыаннааны хомуйууну ыам ыйын 20 күнүттэн саҕалаабыһпыт. Үлэ күн бүгүҥнэ диэри ытылла турар. 50 тыһынантан тахса сайабылыанна кирибигиттэн, 38 тыһынанчыгар өйөбүл миэрэлэрэ оҥуһулуннар. Оҕолорго босуобуйа төлөнөр. Кээмэйэ 8651 солк. иккис зонаҥа, 10274 солк. бастакы зонаҥа (Арктика оройуоннара). Төлөбүр кыра дохоттаах ыалларга көрүллэр», – диэтэ министир Елена Волкова. Министир эпитинэн, босуобуйа хас ый айы 26 чыһылыгыгар диэри тирээдиллэр. Бу сылга уопсайа 3,8 млрд. солк. көрүлүөхтээх.

СӨ. Үлэ уонна социальной сайдыы министирэ Елена Волкова социальной ситимнэргэ кэпсэбитинэн, өрөспүүбүлүкэбэ кэники кэмнэ ыалга итиллэн олорор кырдыбаас ахсаана эбиллэхтээх. «250 кырдыбаас буолара былааннар. Билигин өрөспүүбүлүкэ үрдүнэн ыалга итиллэн олорор кырдыбаас ахсаана 211 тиийдэ. Ол иһигэр 160 тыа сиригэр, куораттарга – 51. Орто саас – 67-70», – диэтэ министир. Елена Волкова эпитинэн, өрөспүүбүлүкэбэ социальной хаачыһыы тэрилтэлэрин стационардарыгар олорор 1 уонна 2 группалаах инбэлииттэри иһитигэ анаан дьэ кэргэттэри тэрийэр туһунан сокуон барыла бэлэмнэммит. Бу тустаах дьон дьэ кэргэн усулуобуйатыгар күннээҕи көрүүнэн хаачыһыларыгар уонна тэрилтэлэргэ учараты аҕыйатар. «Приемные семьи для пожилых граждан» бырайыак Саха сиригэр 2013 сылтан үлэлиир. Соҕоох олорор кырдыбаастар олохторун хаачыстыбатын тупсарар туһунан ылылыбыт дьаһал буолар. Кырдыбааһы нитэ ылыыга үс өрүттээх дуоҕабар түһэрсиллэр: кырдыбаас кини, нэһилиинньэ уонна үлэ социальной көмүскэлин управлениета уонна нитэ ылааччы граждандар.

СИА матырыйаалларынан.

Өрөспүүбүлүкэбэ

Ил Дархан Айсен Николаев
нэдиэлэтээҕи үлэтэ

Саха сирин олохтоохторугар кылгастык Ил Дархан Айсен Николаев ааспыт нэдиэлэбэ ыһпыт үлэтин сүрүн өрүттэрин билиһиннэрбим.

Атырдыах ыйын 25 күнэ. Ил Дархан Айсен Николаев Москва куоракка «РусГидро» ПАО бырабыланьытын бэрэссэдээтэлэ, генеральной дириэктэр Николай Шульгиновы кытта көрүстэ.

Көрсүһүүгэ өрөспүүбүлүкэбит олобун тын боппуруостарын дьүүлэстилэр. Ол курдук эргэрибит уот ситимнэрин санардан оҥоруу, улахан дизельнэй электростанциялары тутуу, бөһүөлөктэргэ итинэн хааччыллыыны санардыы курдук олохтоохтору долгутар боппуруостар турдулар. Кэпсэтэр өрүттэр уот-энергетика тиһигин сайыннарыыга инновационнай технологиялары туһанан тыйыс тымныылаах, кылгас сайыннаах Саха сиригэр дьон олобун чэпчэти тоҕоостообун туһунан биер санаалаахтарын бигэргэттилэр.

Сүрүн болҕомто уот тарыбын сирдээхтик сүрүннээһиннэ уонна коммунальной өнөбө субсидиялар көрүүгэ, Саха сирин уот киин ситимиттэн тэйиччи сытар оройуоннарыгар генерация эбийиэктэрин санардыыга уурулунна. Өрөспүүбүлүкэ баһылыга Айсен Николаев көрсүһүү түмүгүн туһунан этэригэр, өрөспүүбүлүкэ олобун дьонун суолталаах бырайыактар дьүүлэһилибиттэрин бэлиэтээтэ. Чуолаан, Дьокуускай куоракка сылааһынан хааччыйыыга биер кэлим тэрилтэни тэрийэр үлэ саҕаланааҕа, ити республика киин куоратын сылааһынан бигэтик хааччыйыаҕа, ситими санардыыны түргэттиэ. Ил Дархан этэринэн, «Сибиир күүһэ» гаас ситимин үлэбэ киллэрии Өлүөхүмэ, Алдан, Нерюнгри оройуоннарын гаастааһынна төһүү буолуоҕа. Манна даҕатан эттэххэ, Айсен Сергеевич ааһан эрэр ыйга республикабытын уотунан хааччыйыы, газтааһын курдук тын боппуруостарыгар дьаныһан туран Арасыйа салалтатыгар, улахан тэрилтэлэригэр туруоруста. Ол

биер туоһутунан «Русгидро» салайааччыта Николай Шульгиновы кытта көрсүһүүтэ үтүө өрүттэрдээх буолан ааспытга буолар.

Атырдыах ыйын 27 күнэ. Ил Дархан өрөспүүбүлүкэ дьонун-сэргэтин кытта үгэс буолбут социальной ситимнэринэн тахсан, нэһилиинньэни кытта аһаҕас кэпсэтиитигэр үгэс боппуруостарга тутатына хоруйдаата. Социальной ситимнэргэ быһа кэпсэтиигэ барыта 500-төн тахса араас хабааннаах боппуруостар киририлэр. Кирибит ыйытыктары сүрүннүүр буоллаҕа, үгэс өттө сана үөрэх сыла оскуолаларга, орто уонна үрдүк үөрэх кыһаларыгар хайдах тэриллэн саҕаланарын туһунан, оҕо саадтара балаһан ыйыттан арыллыларын тула буолла.

Манна Айсен Сергеевич 5000-тан кыра нэһилиинньэлэх сирдэр оскуолаарыгар үөрэх уруккутун курдук барыаҕа, онно биллэн туран, бары санитарнай-эпидемиологической миэрэлэри тутуһаллара ирдэнэр, онтон 5000-тан тахса нэһилиинньэлэх сиргэ оскуола кыарабаас, кылааска элбэх оҕо үөрэнэр буоллабына, сүрүн предметтэри 1-кы, 4-үс уонна 9-ус кылаастарга үөрэттиэххэ сөп дьин хоруйдаата. Онтон ураты, ол эбэтэр 5-8-ыс уонна 10-ус кылаастар дистанционной ньыманан үөрэнилэрэ тэриллэ диэтэ. "Манньык бастакы чиэппэр устата үөрэниэхтэрэ, ол кэнниттэн эпидемиологической турук хайдаһыттан көрөн үөрэх хаамыыта буолуо", – диэн түмүк оҥордо Ил Дархан. Салгыы эпиригэ гриптэн прививканы хаһаангыттан ылаахха сөбүн, коронавирус тарҕанытын иккис долгуна хаһа саҕалананан туоһуластылар. Ону тэнэ медицинскэй справкалары билигин хайдах биэрэллэрин, олорор дьэилэргэ итинни хаһаангыттан ыталларын курдук араас хабааннаах дьону долгутар боппуруостарга Айсен Николаев быһа эппиэттэри, сийилии быһаарылары биэрдэ.

Атырдыах ыйын 30 күнүгэр Айсен Николаев Үөһэ Бүлүү уонна Мирнэй улуустарыгар үлэлээтэ. Манна кини Түүкээн уонна Ботуобуйа курдук улахан үрэхтэри туоруур муосталар тутууларын көрдө, үлэ хаамытын билистэ уонна тутууну кэмигэр бүтэрэллэригэр соруудахтаата.

Афанасий НОЕВ,
Ил Дархан пресс-эскирэтээрэ.

ҮӨРЭХ ДЫЛА САБАЛАММЫТЫНАН!

2020-2021 с.с. үөрэх дыла сабаламмытынан, оройуоннаабы үөрэх управлениетын начальнигы Т.Д. Андрееваны кытта кэпсэтери тобоостообунан аахтым. Бу күннэргэ Татьяна Дмитриевнаны көрсөн кэккэ ыйытыларбар хоруйдуругар көрдөстүм.

– *Татьяна Дмитриевна, ааспыт сайынны сынньалаг хайдах аастай?*

– 2020 сылга ковид-19 ыарыгта туран, сайынны сынньалаг атын хабааннаахтык барда. Бэс ыйыгар республикага хотугу оройуоннартан икки оройуонна, биһиэхэ уонна Абыйга сайынны лаабыры аһары көнүллээбиттэрэ. Биһиэхэ ол лаабыр Төбүлүк нөһилиэгэр аһылан икки сезон үлэлээбитэ. Итини таһынан Роспотребнадзор бэрэбиэркэлээбит лаабырдара үлэлиэхтээхтэрэ. Оннук лаабырдар Хонууга, Индигиргэ уонна Төбүлүкхэ аһылыбыттара.

Атын көрүннэри көрдөөбүпүт, үөрэнээччилэр 7 биригээдэлэрин тэрийэн үлэлэппипит. Соболооххо – 2, Орто Дойдуга – 1 оҕолор биригээдэлэрэ оҕуруот аһын үүннэригэ, оттооһунна сылдыбыттара, Улахан Чыыстайга 4 биригээдэ таба ыстаадаларыгар төрөппүттэригэр көмөлөспүттэрэ, оскуолага оҕуруокка үлэлээбиттэрэ. Манна биһиэхэ оройуонмут аҕа баһылыга И.П. Павлов 1 мөл. 100 тыһ. солк. көрөн, ити үлэбит табыллыбыта, оҕолору аһынан хааччыйыыга, үлэһиттэр хамнастарын төлөөһүннэ туттубуптук.

Сага көрүнүнэн эбии үөрэхтээһин тэрилтэлэрин (оҕо айар дьизтэ, оҕо

спортивной оскуолата) үлэлэппипит буолла. Ити тэрилтэлэр аны сылы быһа үлэлиэхтэрэ. Кинилэр сайынны кэмнэ үлэлээн, оҕолору билии-көрүү уонна эт-хаан өттүнэн дьарыктаатылар. Оҕо айар дьизитигэр энтузиаст педагогтар М.Ф. Филиппова, М.Д. Павлов ситиһиилээхтик үлэлээтилэр. Итини сэргэ Муома начальнай оскуолата дьобурдаах оҕолорго математикага уонна робототехникага дистанционнай дьарыктары ыыпыта, 1 кылааска киирэр оҕолору бэлэмнээбитэ.

Атырдыах ыйынаабы сүбэ-мунньах кэмигэр сайынны сынньалаг түмүгүнэн

"Сосновый бор" оҕолор сынньаланнарын уонна чэбдигирдиилэрин республикатаабы киинин директора Я.Н. Иванова биһиги оройуонмутун сайынны сынньалагны сөптөөхтүк, сонундук тэрийиигэ республикага инникилээн сылдыар бастын оройуоннар ахсааннарыгар киллэрбиттэн олус үөрдүбүт.

Сайынны сынньалагны үчүгэйдик тэрийбит үөрэх тэрилтэлэрин салайааччыларыгар уонна бу үлэбитигэр оройуон баһылыга И.П. Павловка улахан көмөнү онорбутугар истин махталбын тирирдэбин.

– *Сайын устатыгар туох өрөмүөн үлэтэ бардай?*

– Ыарахан кэмнэ оҕолорон хаалбаккабыт, улахан өрөмүөн үлэтин тымныытынан биллэр Н.А. Брызгалов аатынан Индигир орто оскуолатыгар ыыттыбыт. Ол курдук оскуоланы таһыттан итигэр матырыйаалынан бүрүйүүгэ, сабараанналары санардыыга, түннүктэри стеклопакетынан уларытыыга Петр Тарабукин биригээдэтэ таһаарылаахтык үлэлээтэ. Оскуола өрөмүөнэ хайдах баран эрэрин баһылык Иван Петровичтыын баран көрө сылдыбыппыт. Бу күннэргэ ТБ үлэһитэ уонна оройуон архитектора бара сырттылар. Ити өрөмүөн үлэтигэр уонсайа 2 мөл. 900 тыһ. солк. көрүллүбүтэ. Маны таһынан оскуола батарыйаларын, турбаларын сайдыахтара. Бары үлэлэр бүттэхтэринэ, оҕолор итии оскуолага үөрэниэхтэрэ дьин эрэлбит улахан.

Аны тэрилтэлэри кэпсээтэххэ, "Чуораанчык" детсадка толору хааччылыыны киллэрдибит. Улахан Чыыстайга "Осикат" д/с өрөмүөн барда. Муома начальнай оскуолатыгар эргэ турбаны өрө көтөбөн санардан биэрдибит. Итиэннэ оскуола үлэһиттэрэ бэйэлэрин кыахтарынан субуотунньуктааннар, оскуолага сыстан тутуллубут, умайбыт спортсаала оннун ыраастаатылар. Тымны кабинеттарын итигэр ситимнэригэр сыбааркалыыр үлэлэри ыттардылар. Муома орто оскуолатыгар үс сөрүүн кабинекка иттии үлэтэ барда.

Орто Дойду оскуолатыгар кирилизэстэрин, фасадтарын уларытан бу балаган ыйын 15 күнүгэр дьэри бүтэрэр былааннаахтар.

Төбүлүк детсадыгар эмиз толору хааччылыы киирдэ, оскуолага ааннары уларыттылар, муосталарын сана линолеумунан тэлгээтилэр. Хонууга "Теремок", "Кэнчээри", "Сказка", Суон Тииккэ "Кэскил" уһуйааннарга төрөппүттэри көмөлөһүннэрэн былааакааларын, күүрүлэрин санаргылар, салааска, кэлээскэ уулар зоналары онордулар.

Соболооххо өлгөн оҕуруот аһын, бөдөн

хортуоппуйу хомуйдулар.

– *Үгэскэ кубулуйбут атырдыах ыйынаабы сүбэ-мунньах хаһан, хайдах*

буолла?

– Быйылгы үөрэх үлэһиттэрин республикатаабы сүбэ-мунньахтара атырдыах ыйын 25-26 күннэригэр онлайн форманан ыытыллыбыта. Сүбэ-мунньах үлэтэ «Үөрэхтээһин хаачыстыбата», «Иитиини сайыннары», «Цифровой трансформация», «Кадрдары бэлэмнээһин» уонна «Үөрэтии аныгы модела» дьин биэс хайысханан барбыта. Бу хайысхаларынан 49 былаааакка үлэлээбитэ. Биһиги икки былааааккага – оҕо сайынны сынньалагын тэрийиигэ уонна "Земскэй учууталга" кыттыыны ылбыппыт.

2020-2021 үөрэх дылыгар "Земскэй учуутал" программанан Н.С. Тарабукин аатынан Улахан Чыыстай орто оскуолатыгар Сунтаар оройуонуттан нуучча тылын уонна литературатын учуутала М.С. Семенова үлэли кэллэ. Кини Сунтаар бөһүөлэгэр 1993 сылтан 1№-дээх оскуолага үлэлээбит уопуттаах учуутал, СР үөрэбин туйгуна, "Сунтаар улуунун үөрэбириитигэр кылаатын иһин" бэлиэ хаһаайката, элбэх муниципальнай, республикатаабы куонкурустар дипломаннара, лауреаттара. Дуогабар быһыытынан дьинэн, үлэнэн хааччыйдыбыт.

Бу сүбэ-мунньах чэрчитинэн төрөппүттэргэ аныгы кэмнэ сөп түбэһиннэрэн оҕо гражданскай иитиитигэр кыһа кэпсэти барда.

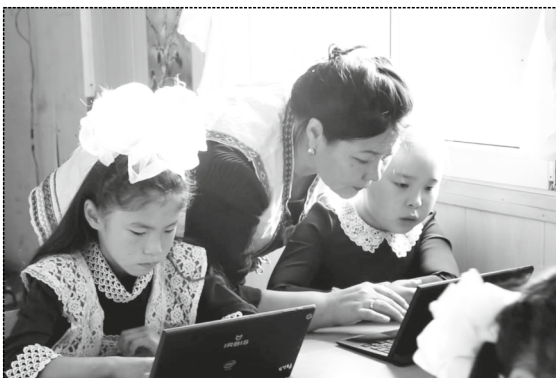
– *Сага үөрэх дылыгар туох уларыыйылар киирдилэр?*

– Коронавирус дьянынан сибээстээн, оскуолалар үлэһитигэр уларыыйылар киирбиттэрэ. Биллэрин курдук, ковидтан сэрэхтээхтик үлэлиэхтээхпит. РФ, СР салалталарын ыйаахтарыгар олобуран үлэбитин сабалаатыбыт. Ол курдук Ил Дархан ыйаагынан балаган ыйын 1 күнүгэр 1 кылаастарга линейкалар ыытыллыбыта. Атын кылаастарга Улуу Кыайы 75

(Бүтүүтүн 5 стр. көр).

Балажан ыйын 1 күнүгэр эбээн литературатын төрүттэбит, бастакы суруйааччы Н.С. Тарабукин аатынан Улахан Чыыстайдаабы орто оскуола иһинэн үлэлиир абыйах комплектаах начаалынай көс оскуолаҕа Билии күнэ үөрүүлээх быһыыга-майгыга ытылынна.

Биллэрин курдук, өрөспүүбүлүкэбэ 2008 сыллаахха “Саха сиригэр көс оскуолаларын туһунан” сокуон

ылыллыабыттан кыра саастаах оҕолору дьонноруттан тэйиппэккэ үлэ мистэлэригэр үөрэтии саҕаламмыта. Онно олобуран Сааһырга 2009 сыллаахтан Николай Васильевич Худи-Харючи аатынан таба хаһаайыстыбатын базатыгар көс оскуола тэриллибитэ. Санаттахха, 2019 сыллаахха үйэлэри унуордаан таба иитиитигэр үлэлини-хамсыы сылдьар Громовтар династиялара үлэбэ ситиһиилэрин иһин СӨ Ил Дарханын Граныгар тиксиптэ.

Көс оскуола учууталынан СӨ Үөрэҕириитин туйгуна Оксана Семеновна Громова көс оскуолаҕа онус сылын ситиһиилээхтик үлэлиир. Кини быйыл оскуола иһинээҕи саастаах икки оҕо иитээччи уонна 2-ис, 3-үс уонна 4-үс кылаастарга үөрэнээчилэрдээх. Манна оҕолор ыстаадаҕа төрөппүттэригэр тэйбэккэ, тэннэ сылдьыһан, олох оскуолатын дьүөрэлээн бэйэлэрин төрөбүт тылларынан ааҕарга-суруйарга үөрэнэллэр, өбүгэлэрин үтүө үгэстэрин диригэтэн үөрэтэллэр. Көһө сылдьар оскуола оҕолору ааҕарга-суруйарга эрэ буолбатах, билигин олох ирдэбилгэр толору эппиэттиир программанан үлэлиир. Оҕолор эбээнни тылынан үөрэтиигэ соторутаабыта тахсыбыт сана учебнигы туһаналлар. Уопсайынан, үөрэтии хаамыыта бары өттүнэн сылын айы хааччыллыыта тупсар, кырачааннар үөрэхтэригэр бэл планшеты туһаналлар. Сырдыгы, уоту генератор биэрэр.

Бастакы сылларыгар балаакканан көһө сылдьан үлэлиилэрин Оксана Семеновна ахтар. Онтон учаастактарыгар баар ампаар дьиэни сылаас сырдык кылааска уларытан онорбуттар. Салгыы 2017 сыллаахха мобильнай оскуолаҕа анаан, контейнер быһыылаах тутууну бэлэхтээбиттэр. Манна тимири оҕо киллэрэн сылыталлар. Н.В. Худи-Харючи аатынан община хаһаайыстыбата сылга 10-ча маршрутуна

Сааһыыр көс оскуолата үлэтин саҕалаата

көһө сылдьан табаларын мэччитэр, иитэр-көрөр. Көс оскуола “Тачыгырас” дьэн учаастакка баар. Күһүн хойукка диэри бу миэстэбэ уһун кэмнэ сылдьан, кыһыары атын сиргэ көһөллөр. Оҕолор бастакы күһүннү каникулларыгар бөһүөлэккэ кириэн атын саастыылаахтарын кытта сынньаналлар, сорохтор ыстаадаларын туохтааҕар да ордорон барыахтарын баҕарбаттар эбит. Кыһынны каникулга бары бөһүөлэккэ суулаһан кириэн, оҕолор кыһынны ыйдарга бөһүөлэк оскуолатыгар бэйэлэрин саастыылаахтарын, кылаастарын кытта үөрэнэллэр. Кыһынны тыйыс тымныыга оҕолору балааккаҕа ордон үөрэтии хайдах да табыллыбат. Сааскыттан саҕалаан ыам ыйа бүтүөр диэри көс оскуола

салгыы үлэлээн ыстаада оҕо-аймах санатынан туолар. Оҕолор начаалынай кылаас кэнниттэн бөһүөлэккэ кириэн интернакка олорон үөрэнэллэр, үрдүкү кылаастарга “2-ис разрядтаах табаһыт” идэни баһылылларыгар кыах бэриллэр. Ити курдук табаһыт идэтэ, төрөөбүт айылҕалыын ситим быстыбатын туһугар үлэ утумнаахтык барар. Сайынны өттүгэр бөһүөлэк оҕолоро талаһан туран сайынны оҕо лаабырыгар ыстаадаҕа кэллэллэрэ бириг туспа тэрээһин, үлэ буолар. Сылын айы ыстаадаҕа уонунан оҕо-аймах мустар, «фонгачаан» үлэ-сынньалаг көс лаабыра тэриллэн үлэлиир. Быйылгы лаабырга 15 оҕо сырытта, оҕолор кэлэр сылга эргиллэр санаалаах бөһүөлэккэ кириэн, оскуолаҕа үөрэхтэрин саҕалаатылар.

Кыра оскуола сэмэй ситиһиилэрэ бэлиэр биллэр, үөрэнээчилэринэн киэн туттар. Бириг туйгун үөрэнээччи “Авангардная мода” темаҕа орто оскуола иһинэн ытыллыбыт “Инникигэ хардыы” научнай конференцияҕа мистэлэспит. Иннинээҕи сылларга бириг үөрэнээччи төрдүс кылаасан саҕалаан таба сыарбатын туһунан үлэ суруйан, салгыы кэнэтэн улахан кылааска Кэбээйи улууһугар ытыллыбыт күрэххэ үлэтэ улахан сэнээрийини ылбыт, мистэлэспит. Ол түмүгэр Владистокка “Океан” лаабырга баран сынньанан, сири-дойдуну көрөн сонун кэпсээннээх үөрэн-көтөн кэлбит. Ити үлэтинэн региональной чугуновской аабыыларга кытан, үлэтэ кинигэбэ кирибитэ. Оксана Семеновна хас да выпуһу таһааран, үөрэнээчилэрэ орто, үрдүк үөрэх кыһаларыгар үөрэнэллэр. Бириг кыыс тыа хаһаайыстыбатын техникумугар ветеринар идэтигэр, бириг уол Красноярскый аграрнай институтугар уонна икки сыл табаһыттаабыт уол сварщик

үөрэбэр үөрэнэ сылдьаллар. Оҕолор ситиһиилэрэ – иннилэригэр.

Туох да диэбит иһин, таба иитиитинэн дьарыктанар хаһаайыстыбаҕа, ыраах ойуур, туундара булкаастаах хайа дойдутугар оскуола тэриллэн, онно үлэлиэххэ диэтэххэ, мээни киһи ылсыбат дьыалата, уустуктарын сэрэйиэххэ эрэ сөп. Манна үлэлиир киһи оскуолаҕа үлэ кэнниттэн дьэтигэр барар дьэн өйдөбүл суох. Оксана Семеновна көс эбээн олобунан толору олоһор Учуутал, сылы-сыллаан кыһыннары-сайыннары сынньаммакка үлэлиир, ыалдьара-туттара да ханна барыай. Ону ол диэбэккэ ыстаадаҕа тэриллибит көс оскуолаҕа бэриниилээхтик үлэлиир, ыарахаттартан чабыйбат. Бу оскуола тутуах киһитэ – киһи. Оҕолор эт-хаан өттүнэн сайдыылары, билиигэ-көрүүгэ тардыһыылары киниттэн быһаччы тутулукутаах. Сорох оҕолор дьонноро бөһүөлэккэ кириэллэр, ыраах айанна бараллар. Ол кэмнэ оҕолору үөрэтэ сылдьар учууталлара кинилэри сууян-тараан, аһатан, танастарын бэрийэн иккис ийэ буолар кэмнэрэ элбэх. Бу буолар

ийэли сыһаннаах, күннэ тэннээх Учуутал киһи. Ыстаадаҕа табаһытынан 9 киһи баар, оҕолоро дьоннорун кытта сылдьар буолан нус-хас үлэлииллэр, оҕолор эмиэ ийэлээх аҕаларын таптальгар уйдаран үөрэ-көтө үөрэнэллэр. Онон төрөппүккэ да, оҕоҕо да сөптөөх усулуобуйаны тэрийбиттэрин, улахан кыһамныыларын иһин өрөспүүбүлүкэ салалтатыгар, Улахан Чыыстай оскуолатын администрациятыгар (директор А.П. Петрова) олус сылаастык махтаналлар.

Ити курдук оҕоҕо, төрөппүккэ тула өттүнэн олус табыгастаах үөрэх көс оскуолаҕа салһанар. Бу Арктика оҕолорун туһугар кыһамныы бириг улахан суолталаах көрүнэ Улахан Чыыстайга олохтоохтук атабар турда. Бу иһин абыйах ахсааннаах норуот түөлбөлөөн олоһор нэһилиэнньэтэ махтала уҕараабат.

Оксана Семеновнаҕа, үөрэтэр оҕолоругар үүммүт үөрэх дьылыгар ситиһиилэри баҕарабыт.

М. СТАРКОВА.

ҮӨРЭХ ДЫЛА САБАЛАММЫТЫНАН!

(Бүтүүгэ. Иннин 3 стр. көр).

сылыгар аналлаах "Помнись – значит знать" диэн Бүтүн Россиятаабы аһаҕас уроктар буолбуттара.

Санитарнай-эпидемиологической бырабылаларынан атын сиргэ сылдыбыт учууталлар уонна оҕолор дорубайдарын туһунан ыспыраапкалаах буолуохтаахтар. Учууталлар ыспыраапката суох буоллахтарына, 14 күннэ изоляцияҕа барыахтаахтар. Итини таһынан үөрэх тэрилтэлэригэр сана дылга диэри ханнык даҕаны тэрээһин, дыһал ытыллыбат.

Муома орто уонна начальнай оскуолаларыгар үөрэнээччилэр икки сменанан үөрэниэхтэрэ. Оҕо садтара бэйэлэрин режимнэринэн үлэлиэхтэрэ, группаларынан 12-лии оҕолоох буолуохтара. Эбии үөрэхтээһин тэрилтэлэрэ алтынны 1 күнүтүн үлэлиэхтэрэ.

Оскуолалар үксүлэрэ салгыны ыраастыыр рециркулятордары ылыммытара. Ыарыс сабаланыга биһиги туруорсуубутун өйөөн үөрэх министрствота 25 устука рециркуляторы босхо биэрбитин тутан үөрэх сабаланын иннинэ оскуолаларынан, детсадтарынан тарҕаттыбыт. Ити салгыны ыраастыыр тэрили Дьюкуускайга олорор оройуон бэрэстэбиитэлэ Н.А. Егоровка, кэргэнигэр Таисия Николаевнага түргэнник биир күн иһинэн дыһайан ыппыттарыгар барҕа

махталбытын тириэрдэбит.

Манна эбэн эттэххэ, балаҕан ыйын 3 күнүгэр бары оскуолаларга Улуу Кыайы 75 сылыгар Кыайы диктанта ытылынна. Биир үөрүүлэх сонуммут – оҕо спортивнай оскуолатыгар таптыыр учууталбыт, спорт ахсаабат пропагандиһын А.В. Карпов аата инэрилиннэ.

– *Оройуонна хас үөрэнээччи баарый?*

– Бүгүнгү туругунан Муома оройуонугар 776 үөрэнээччи баар. Ол иһигэр Муома орто оскуолатыгар – 266, Муома начальнай оскуолатыгар – 190, Улахан Чыыстайга – 146, Төбүлэххэ – 44, Орто Дойдуга – 33, Собоолооххо – 46, Индигиргэ 51 оскуолаҕа үөрэнэр оҕолоохтор.

– *Кадынан хааччылыы хайдаҕый?*

– Сана үөрэх дылыгар кадрынан хааччыыга вакансиялары саба сатаатыбыт. Индигир орто оскуолатыгар – история, обществознание, биология, химия, Собоолооххо – физкультура, психолог, Улахан Чыыстайга – математика, нуучча тылын уонна литературатын ("Земскэй учуутал" программанан), Орто Дойдуга – омук тылын, физкультура, Муома орто оскуолатыгар биология, химия, история, обществознание, Муома алын сүһүөх оскуолатыгар начальнай кылаас учууталлара кэллилэр. Манна бэйэбит ыччаттарбыт үөрэхтэрин бүтэрэн кэлбиттэрэ хайҕаллаах.

Билигин Улахан Чыыстай уонна Орто Дойду детсадтарыгар музыкальнай үлэхит вакансията аһаҕас.

А.Ф. Старков аатынан Төбүлэх орто оскуолатын директора А.С. Винокуров үөһэ салалтаҕа үрдээн барда, билигин кини оннугар оскуола директорун дуоһунаһыгар куонкуруһу биллэрдибит.

– *Үөрэххэ кириии быйыл хайдаҕый?*

– Быйыл үрдүк үөрэххэ 8 оҕо киирдэ. Сорох үөрэх түмүгэ өссө да биллэ илик. Элбэх оҕо 9-ус кылаас кэнниттэн бардылар. Бу үчүгэй көстүү гынан баран, оскуолаларга оҕо ахсаана аҕыйдыр.

Итини таһынан үс бастын үөрэнээччибит (2 – Хонууттан 10 кылааска, 1 – Орто Дойдуган 6 кылааска) улахан куонкуруһу ааһан, Дьюкуускайга сана аһыллыбыт Аан дойдутаағы Арктической оскуолаҕа үөрэнэ бардылар. Төбүлэхтэн икки оҕо тохсус кэнниттэн Республикаатаағы лицей-интернатка (уруккута физмат оскуолата – Т.С.) киирдилэр.

– *Татьяна Дмитриевна, интэриэһинэй кэпсээниг иһин махтал. Үлэтигэр ситиһилэри, уһун, дьоллоох олобу, кытаанах дорубуяны баҕарарбын. Түбүктээх үлэбит түмүктээх буоллун!*

Т. СЛЕПЦОВА.

3 сентября по всему миру прошла акция "Международный исторический диктант Победы". Если в прошлом году были зарегистрированы только 23 страны, где насчитывалось 150 тысяч человек, то в этом году подали заявки из 75 стран! Из них следует, что будет участвовать более 1 миллиона людей. Победителей диктанта федерального уровня, могут лично пригласить на Парад Победы в следующем году. Ещё обещают дополнительные баллы для поступающих в вузы. Это хороший шанс для абитуриентов.

В этом году 75-летие Победы в Великой Отечественной войне. Ведь наши солдаты с

союзниками, в действительности, пожертвовали своими жизнями, ради будущего! Каждый верил, что победит и останется в истории как герой и мы обязаны

Акция "Международный исторический диктант Победы"

Школьники приняли участие в «Диктанте Победы»

это не забывать.

В этом году в Момском районе диктант написали на трех площадках, в районной и детской библиотеках, в Момской средней школе. Всего участников было 52, из них 26 учащихся. Школьники с 5 по 11 классы были заранее зарегистрированы на сайте (диктантпобеды.рф).

Школьники приходили в определённые кабинеты и слушали инструкцию для заполнения бланков. Всем участникам были розданы гелевые ручки. Ровно в 17:00 ч начался диктант. Тестовый диктант состоял из 25 вопросов, например, "Какой советский лётчик-космонавт дважды Герой Советского Союза, был награждён своей первой медалью "Золотая звезда" в 1994 году за мужество и отвагу в воздушных боях, а второго звания Героя Советского союза был удостоен за полёт космос в 1968?" Или "Какой советский разведчик-диверсант на оккупированной территории Западной Украины под именем немецкого

обер-лейтенанта Пауля Зиберта, добывая для советского командования ценные сведения и уничтожая видных гитлеровцев?"

Среди 9-11 классов провели опрос какие задания были для вас сложными 20% – все задания были сложными, 40% – были задания над которыми было трудно ответить, 40% – несколько заданий были нелегкими.

В конце диктанта всем участникам были вручены дипломы.

Кира СЛЕПЦОВА.

Ойуур баһаарын кэнниттэн санаалар

Айылбабыт барахсан буорах үрдүгэр турарын билбэтэх эбиппит

Урукку да өттүгэр ойуур баһаардара буолаллар этэ. Ол эрээри быйылгы курдук күүстээх баһаардар буола иликтэр. Бары билэрбит курдук, быйыл сайын ардах түспэтэ, сир-дойду хатан-кууран турар буолан, улахан куйаастар күчүмэбүйдэри үөскэттилэр. Онуоха эбии бэйэбит улаханлык мөлөөн биэрэн, аахайбакка сыһаннаһан баһаар иэнин кэнэтэн кэбистибит. Уот бөһүөлккэ чугаһаабытын эрэ кэннэ биридэ туруна сагаатыбыт да, кыайтарбата.

Биир киһэ хонтуораба баһаары утары охсуһар штаб үлэһиттэрин көрүстүм. Онно бөрүкүтэ суох этини иһиттим. А. М. Хадаров «Биир да киһи истибэт. Ылыннарыылаах тыллаах киһи эн кэпсэт», – диэтэ. Мин сана булуугу тобо кэтэрттэрин туоһуластым. «Ону эн кэтэрттэр. М. В. Алехин тракторист akkaастанна, төлөпүнү да ылбат. Атын тырахтарыс суох» диэн буолла. Алехинна бардым. «Субу оттоон кэлим. Дьибэр киирэ да иликпин, үргүлдү баһаарга барабын», – диэтэ.

Оройуонна сана булуук баар. Баһылыкпыт Б. И. Заровняев икки сыллаабыта саас аһалбыта. Булуугу танар киһи көстүбөккэ найылаһы тахсыбыгыгар кырдыаас тырахтарыс О. П. Черов тана охсон биэрбитэ. Хайдах хорутарын көрөөрү бөһүөлүгү тула баһаарынай балаһаны тарпыппыт. Бэйэм туруорсан арбаларбытым. Сергей Коркины кытта аҕааттан илин диэки тартыбыт. Сири алдыатарыттан сөбөн кэбистим, аһыырбаан тохтоппутум. Нэһилиэк мунһабаар нэһилиэкпитигэр ууну түһэрлэгэ, баһаарга туттарга көмүскэнэр тэриллэмпиһит диэн бэлиэтээн этиллибитэ. Ити оччолорго. Ол эрээри ааспыт сыллаабы баһаарга булуукпутун тобо туттубаппыты диэбиккэ, бадарааннаах, тыраахтар сылдыбат диэн буолбута. Быйыл «били булуукпут ханна барбытай» диэн туоһулаһыппар, ким да билбэт аатырда. Көрдөөн булбутум – булуук почта уонна оскуола гараһын икки ардыгар турар эбит. Тыраахтарга холбонон тройнигы устан ылан, оскуола булуугар кэтэрттэртэр. 3-4 буолтаны уһулан кэтэрдэртэрин сүрүбүлдээнэр. Куораттан сана булуугу аҕалтаран баһаары умурорууга тутунубут. Онтубут 2 мөл. солкуобай сыаналаах. Ити кэмнэ баһаар кэнээһинэ саҕаланна.

ЛЭП линиятын диэки уот суоһаабытын истэн, остуолбалары күрдэбинэн тула ыраастаахха диэн этэн көрдүм. Ону баһылык солбууааччыта: «Эйиэхэ ол ким күрдэбинэн хаһар?» – диэн куруубайдык хоруйдаата. Үһүс этиибэр быраатым Е. Г. Черов: «Куоста, ЛЭП линията умайда, туһа

суох», – диэтэ. Кэнники сылдьан көрбүтүм: сорох дьон отторун тула күрдэбинэн быһан куруулаан кэбиститтэр. Ону көрөөт, «дьаһаллаах киһи баар эбит» диэн хайгыы санаатым. Ким отун билбэтим.

Остуолбалар икки ардылара 70 м, туораһынна диэри 12 км буолуо. Уон киһи буолан остуолбаны ыраастаан биир күнүнэн бүтэриэ этибит. «Уот утары ытыгыттан сиэттибит» диһиллэр. ЛЭП киһи олоһор туох туһалаабын сыаналаан көрүн, төһө ороскуотун ким да билбэт.

Ойуур баһаарыттан нэһилиэк күөх айылбата улаханлык эмсэбэлэтэ, туох да орпо. Докумуон көрдөрүүнэн, 1934 с. бирэпис буолбут. Онно 300 киһи олоһор эбит. Оччолорго дьон алаастарынан бытанан олоһолоро. Ааспыт сайын «Тойон Уйалаах», «Оҕо Төрөөбүт» умайбыттара. Быйыл «Таала күөлүттэн» саҕалаан «Тумул күөл», «Сөкөйөр», «Тарыннаах», «Ырбаахы», «Элиэхэ», «Чаран күөл», «Мохулу», «Эмээхситтэр унуохтара», «Билир», «Чуобур», «Манган харах», «Сылгы турар», «Хаарбас онгорбут», «Аччыгы убуруот», «Улахан обуруот», «Кураанах» курдук Индигир нэһилиэгэр өбүгэлэрбит олохсуйан олоһорбут сирдэрэ хара хороу, күл-көмөр буоллулар. Манна өбүгэлэрбит хас олоһорбут сирдэригэр көмүс унуохтара хараллан сытар. Бу сир-дойду, урукку баһаар барбыт сирдэринэн холуйан көрдөхкө, кырата 40-50 сылынан чөлүгэр түһүбэ.

Олохтоох дьаһалта биир да мунһабы ыппата. Оттон модун «Норуот күүһэ – көмүөл күүһэ», «Сомоҕолоһорго!» диэн тылларбыт бу ыксаллаах кэмнэ сүтэн хааллылар. Саатар депутаттар түмсөн мунһахтаабылар. Мин бэйэм мунһааха хойутаабатын киһибин. Маннык балаһаннабаа киһэ-сарсырда күн айы мунһаах буолуохтаах этэ, сыал-сорук туруоран, сүбэ-соргу мунһуунан, санаа атастатан. Ол оннугар кирибит киһи төлөпүннэ ойуур умайарын киинэ гынан кэпсээн оноһунулар.

Баһаардар урут да ханна барыахтарай, буолаллар. Мин өйдүүрбүнэн, 1958 с. улахан уот турбата. «Таала күөлүттэн» «Тумул» күөлүнэн «Тиргэлиир атабар» тийэ умайбыта. Билигин оройуон баһылыга Иван Петрович аҕата Петр

Иванович 1958 с. нэһилиэк партиянай үлэтин салайбыта. Кини Индигир нэһилиэгин дьонугар улаханлык махтанабын дьон тоһоҕолоон этэр этэ. Үлэ былааннара барыта аһары туоланнар, бу нэһилиэктэн үрдээн тахсыбытын диэн мунһаа айы махтанара. Ол сыла өссө «Куудараба» эмиэ уот турбута. 15-20 атынан дьону түүннэри-күнүстэри уоту кытта охсуһууга таһаллара. Итиннэ сылдыбаты дьон хойут «салгын биһиги диэки охсон

буруога тумнастан өлө сыспыппыт. Онно наар көппөхкө сиргэ тынар этибит. Хата, биһиги дьолбутугар, салгынын хамсааһыннын уларытан тыннаах ордубуппунт» диэн ахтар буолаллар. Бу уоту «Балааннаах», «Кырбаспыт тумсугар» диэри күрдэбинэн быһан умулуннарбыттара. Ол сағана «Буор Хайаны» табанан көмүскэнэр үлэ барбыта, туох-баар үлэ таба көлөнөн толорулар этэ. 300 сылгыны чыбаабы сиригэр үүрүрүт, 18 кадровай булчуттар тахсаллара. Историяны умнар киһини татым өйдөөх киһи диһиллэр. История умнулуу суохтаах.

Бу улахан баһаартан ханнык санааба кэллиг, туох этиилээххин диэтэххэ, маннык. Нэһилиэһиннэ кытта үлэ барбата. Баһаары утары үлэни тэрийэр штаб чилиэннэрэ сири билбэттэриттэн хонон тура-тура уот ханна тийбитин билээри төлөпүнү кэтэһэллэр. «Ити киһи сыһа көрбүт» диэн биир С. Коркины кэтээн табыстылар. Аны кэлэн хайаахпытый, нэһилиэк күөх айылбата аны суох, ол эрэн олох син-биир салғанар.

Баһылык солбууааччыта «Тырахтарыс суох» диэбитигэр, «оройуон баһаарынай чааһыттан тырахтарыста көрдөһөргө» диэтим. Ону: «булуукпутун билигин ылан бараллар, сөмүөбитинэн тартарабыт дуо» диэн куруубайдык хардарда. Н. С. Кимнэ: «Хайдах итинник наар куруубайдык хардарабын» диэн бэйэтигэр эппитим. Муома оройуона Сојууска иккитэ бастаабыппыт. Онно салалтаба өр сылларга дьахталлар үлэлээн кэлбиттэрэ. Е. И. Аммосова, В. А. Петрова оройуону салайбыттара. Индигир нэһилиэгэр Е. И. Мытыкынова, И. П. Егорова, А. И. Васильева, А. Е. Корякина дьон-сэргэ ытыктабылын ылар салайааччылар этэ. Бэйэлэрэ нэһилиэк дьонун хайдах курдук ытыктыыллар этэй, кырдыаастар сүбэлэрин сыыс түһэрбөккэ истэллэр.

Урут да айылба араас дыктилэрин көрөр-истэр буоларым, онтон бу баһаарга биир дыктини көрдүм. 60 сыл устата нэһилиэгим сири атынан кэрийбэхтэбит киһибин. Ханна туох дула, дьороон баарын, отун-маһын билэбин диэтэхпинэ,

Эцэрдэлибит!

Күндү ийэбитин, эбэбитин, ытыктыр санаспытын, «Осикат» детсад үлэһитин, Улахан Чыыстай олохтооҕун **ЛОБАНОВА Лиза Гаврильевна**ны 60 сааскын туолар кэрэ-бэлиэ күнүнэн итиитик-истинник эбэрдэлибит!

Өр сылларга оҕо итиитигэр энкилэ суох, сыралаах үлэбин, киэн-холку, чизһинэй, ыарахантан чаҕыйбат майгытын үрдүктүк сыаналыбыт. Баҕа бастынын, үтүө санаа үтүмэнин

баҕарабыт.

Оҕолорун, сиэннэрин аймах-билэ дьоннорун махталларынан, тапталларынан угуттанан өссө да уһундук, дьоллоохтук олоҕор.

Оҕолорун, сиэннэрин, аймахтарын Лобановтар, Крыловтар, Макаровтар, Никулиннар.

Извещение о предоставлении в аренду земельных участков

В соответствии со ст. 39.11 Земельного кодекса РФ Муниципальное образование «Момский район», информирует о возможном предоставлении в аренду следующих земельных участков:

– Земельный участок из земель населенных пунктов, находящийся по адресу: Республика Саха (Якутия), Момский район, с. Хонуу, ул. Молодежная, д. 19, кадастровый №14:17:020001:672, общей площадью 2090 кв.м., с разрешенным использованием: для ведения личного подсобного хозяйства.

В течение 30 дней со дня публикации заинтересованные граждане вправе обратиться с заявлением о намерении участвовать в аукционе по продаже права на заключение договора аренды земельного участка. Заявления подаются по адресу: РС (Я), Момский район, с. Хонуу, ул. Молодежная, д. 39, кабинет 6.

В заявлении необходимо указать: фамилию, имя, отчество, место жительства заявителя и реквизиты документа, удостоверяющего личность заявителя. Дата окончания приема заявок 1 месяц с момента публикации настоящего извещения.

Получить более подробную информацию можно по адресу: РС (Я), Момский район, с. Хонуу, ул. Молодежная, д. 39, кабинет 6 с 9-00 до 18-00, перерыв с 12-30 до 14-00.

В. В. КОРЯКИН,
первый заместитель главы района.

БЛАГОДАРИМ

Нежданно-негаданно свалилась на нас беда. Заболел наш отец четырех детей, дедушка 12 внуков, любимый муж Коротких Валерий Никандрович.

Благодаря оперативности медицинского персонала Момской ЦРБ срочно выехали в г. Якутск. Сделали операцию и спасли нашего отца.

Хорошо, что наш мир держится на таких отзывчивых людях, как работники Момского филиала ГУП «ЖКХ РС (Я)», коллеги нашего сына Анатолия, которые не могут пройти мимо чужой беды. Спасибо за то, что оказали поддержку, ваша помощь для нас очень была важна и не будет забыта никогда.

Хочется выразить благодарность за отличное отношение. Пусть только добрые люди встречаются на вашем пути и пусть только хорошие новости будут в вашей жизни.

**С благодарностью жена,
дети, внуки.**

Айылбабыт барахсан буорах үрдүгэр турарын билбэтэх эбиһит

(Бүтүүтэ. Инини 6 стр. көр).

соччо улаханлык сыыспатым буолуо. Тойон Уйалаахха 1958-1960 с.с. Герой-Ийэ Өлүүтэ эмээхсин баара. Оччолорго 115-э диир буолаллара. Сэмэн оҕонньор (Лонхоот) баара, оҕолоро, ыччаттара өйдүүлэр. Атын да кырдыабаастар элбэх этилэр. Бири өйдүүбүн, 1957-1958 с.с. улахан уот турбута. Тумулга, хайаҕа ытытымаары дьон элбэхтик эрдэммиттэрэ. «Уоту эргийэ хаамтыбыт, баһаар барбыт сири. Хата, ол уот эһэккэбит истибит, тохтообут», – диэн кэпсэтэллэрин истэrim. Чуоһурга, Черовтар олохсуйан олохтот «Кырдыаҕас Билиргэ» бу икки сиригэр 4 кыыс, 4 уол бааллара. Оччолорго улахан ыал. Быйылгы уот суоһан иһэрин көрөн, эбэм, эһэм, 8 бииргэ төрөөбүттэн улахан убай Өлөксөй, таайым Өлөксөй Чуоһурга үөскээбит дьоннор унуохтара баар, баайым унуоһун туһуһу 52 сыл ааһа охсубут. Өбүгэлэrim унуохтарын хайдах көмүскүүбүн диэн санааҕа ыллардым. Онтон Тойон Уйалаах кырдыабаастарын кэпсээннэrim өйдөөн кэллим. Уоппун аһатан баран, өбүгэлэrim сытар сирдэригэр бардым. Табах уурдум

уонна күнтэн көрдөстүм: «Мин туох да кыабым суох, бэйэбит көмүскэнэн көрүм». Е. Атласов, Е. Черов көмөһө кэлбиттэрэ. Чэйдиин олороммун, «Уот эһэккэ өбүгэлэрбит унуохтарын хаалларара дуу», – диэтим. Улахан ардах кэнниттэн өбүгэлэр унуохтарыгар сырыттым. Тула барыта хоруолаах мас көмөн сыбаалка быһыһынан нэһилэ өнөйөн көрдүм: таайым унуоһа 52 сыллааһыта хайдах оноһуллубута, ол курдук турар эбит. Ону көрөн наһаа үөрдүм. Атын дьон унуоһа мэлийбит, туох да ордубатах. Чуоһур тулатын тыыннаах айылбатын сиэннэрбин кытта син тыыннаах хааллардыбыт. Улахан уоту кытта охсуһууга улахан сыра баранна. Саамай кэнники тыа хаһаайыстыбатын исписэлиһэ Иннокентий Слепцов үтүө санаатыттан кэлэн көмөлөстө, оттор умайгыттарын, бүтэй күрүөлэри хаартыскаҕа түһэрттэтэ. Улахан махтал.

Күрүөм, улахан бүтэй, оттор умайдылар. Мин күрүөнү даһаны, оту даһаны харыһыйбаппын. Оту оттуохха, тутууну тутуохха сөп. Оттон тыһынчанан сылларга турбут кэрэ, тыыннаах айылба

хара көмөр буолбута улахан хомолтолоох. Хас көлүөнэ кэнниттэн көбөрөрө, чэлгийэрэ биллибэт.

Бу баһаар нэһилиэк салалтата, дьонкиһи суолта биэрбэтэхтэриттэн күүһүн ылла. Оттон кэлбитэ сыл анара эрэ буолбут баһылык солбуйааччыта үлэтин, санаатын, салайарга туох талааннааһын эт кулгаахпынан иһиттим, биллим. Маннык ыксаллаах, ыарахан балаһыанньаҕа мөлтөбүн, салайарга талаана суоһун көрдөрдө. Эбэн эттэххэ, салайар кадрдар урут да мөлтөхтөрүн, нэһилиэк олоһун сайдытыгар көрдөрбүттэрэ.

К. К. ТЕРЕШКИН,
СӨ тыатын хаһаайыстыбатын туйгуна, 1972 с. өрөспүүбүлүкэ социалистической куоталаһытынын кыайыһылааһа, НХСБ икки кыһыл көмүс, биир үрүн көмүс мэтээллэрин хаһаайына, 1999 с. Грант кыайыһылааһа, 1984, 1987, 1990, 1995 с.с. ынырыһылаах оройуон Сэбиэтин дыкутаата, 2017 сылтан нэһилиэк Сэбиэтин дыкутаата, үлэ бэтэрээнэ.

Күндүттэн күндү киhibит, ийэбит, эбэбит Слепцова Акулина Федотовна күн сириттэн күрэммитэ балагын ийн 7 күнүгэр 40 хонугун туолар.

Куруук баар, куруук тыннаах, үлэли-хамсыы сылдыарыгар үөрэнэн хаалбыт буоламмыт, киһи олобо бүтэр уруктаабын биір бэйэм билигин да ситэ-хото өйдөөбөккө сылдыабын.

Биһиги ийэбит үлэттэн илиитин араарбакка сылдьан 89 сааһыгар олохтон туораата. Дьонун, дьоллоох олобу олордо. Биһиги ийэбит 5 уол, 1 кыыс оҕону төрөтөн, итэн-аһатан, барыбытын үөрэхтээх дьон онорон, барыбытын ыал буоларбытыгар тэрийэн көмөлөспүтэ.

Элбэх сиэннэрин, хос сиэннэрин итигин, иллээх ыал кэргэн буоларбытыгар куруук сүбэлээн, олох бары ыарахаттарын тулуйарбытыгар көмөлөһөрө. Ийэ оҕотун хаһан да ханнык да түгүннэ таннарбат холобурун биһиги бэйэбит ийэбитигэр көрдүбүт. Ийэ таптаала оннук күүстээх күндү буолар эбит. Ийэбит 89 сыл устата элбэх кыһалҕаны көрүстэбэ, онтун кэпсии-ипсии сылдыабаты, наар үчүгэйгэ эрэ дьулуһара.

Таптыыр кэргэнин, оҕолорун сүтэри киниэхэ төһөлөөх ыарахан буолуой, 89 сыл устата көргө, ырааһынныкка да элбэхтэ

Кэриэстэбил

ИЙЭБИТ БАРАХСАН СЫРДЫК КЭРИЭҤИГЭР

сырыттаҕа, ол тухары биір да үрүүмкэ арыгыны испэтэбэ, атын аныгы ийэлэргэ, дыахталларга, эр да дьонно үтүө холобуру буолуон сөп.

Улуу учууталым Д.П.Коркин: «Арыгы испэт олус да үчүгэй ийэлээх киһи эбикин», – убайбын сүтэрбит кэммитигэр бэйэтэ үбүлээн: «Ийэбин баран уоскутан кэл, бу сырыыга бэйэн биір да үрүүмкэни иһимээр, тустуубутун быраһаппыт дьоммут-сэргэбит, норуоппут туһугар тустабыт», – диэн мас-таас курдук этэн сүбэлээн ыппытын умнубаппын. Тренерим барахсан хаһан да көрбөтөх ийэбин оннук убаастыыр этэ. Ийэм мин тустарбын, салгыы сайдарбын мэхэйдээбэтэбэ. Аныгы кэмнэ төрөөбүтэ буоллар улахан спортсменка буолуо этэ, ыһахтарга оройуон күрэхтэһиитигэр куруук сүүрэрэ, биірде да кыаттарбата. Улахан спортсмен, маастар, Кавказ хайаларыгар элбэхтэ кросс сүүрүүтүгэр биір бастыңнар ортолоругар сылдыар бэйэм, ийэбин сатаан сиппэккэ: «Ийэ, баһаалыста, бытааннык хаамаһын дуо?» – диэн көрдөһөрүм ким да көрбөтүгэр. Оннук кытыгырас, тэтиэнэх ийэттэн төрөөмүн маастар буолбут эбиһин.

Ийэм олус чиеһинэйэ, оскуола директора буола сылдыан: «Ийэ, оккун-маскын дыһал биэрэн тигийэриэм, харчы төлүү сатаама», – диэтэһпинэ, туох иһин буолуммата. Ким хайа иннинэ баран төлөөбүт буолара, албынныгы, барыһыра сатыыры, дьону куһаҕаннык саныыры, санарары, улаатымсыайары, бэрдимсийэри олох сөбүлээбэтэ, кими да туораппакка киһиэхэ барытыгар үчүгэйдик

сыһыаннара, бэйэтэ биір туспа үчүгэй үөрэх буолар.

Биһиги ийэбит биһигини тус бэйэтин холобурунан үчүгэйгэ эрэ ииппитэ, туох эрэ итэбэстээх-быһаҕастаах, куһаҕаннаах буоллаһпытына, ол ийэбит иитиитэ буолбатах, тыннаах кэмигэр өйдөөбөтөх буоллаһпытына, ийэбитин сүтэрэн баран өйдөөбөтөхпүтүн өйдүөхпүт, кини курдук дьонно үчүгэйи эрэ онорорго дьулуһуохпүт. Тиһэх суолугар ийэбитин үчүгэйдик санаан, элбэх киһи кэлэн атаарда, бырастыыласта.

Ийэбит ыараханлык ыалдыа сытар кэмигэр бар дьонно үтүө өйөбүл буолан, ийэбит үйэтин уһаппыттарыгар дьоммутугар-сэргэбитигэр улахан да улахан махталбытын тиэрдэбит, барыгытыгар уһун дьоллоох олобу баһарабыт.

Олох салҕанар. Таһара биэрбит тыһынын тыһыннан, быстах ыалдыт буола кэлбит сирбитигэр, олох үчүгэй эрэ өрүттэрин тутуһуоһа. Таһарыһым Егор Макаров («Муос хайа» директора) ийэбитин киһиэхэ устан үтүө бэлэби хаалларда. «Ийэбитинэн киһн туттун, олус үчүгэй ийэлээх эбикин», – диэбитэ миһэхэ, ол кырдык. Ийэбитин биһиги тыһынааһпыт тухары умнубаппыт чуолкай. Таһара мин көрдөһүүбүн ылыммыт буоллаһына, бараммат, хаһан да бүппэт олоххо көрсүһөхпүт диэн бу ахтыбын түмүктүүм.

Ахтыһыны суруйда
уола Ф. Н. СЛЕПЦОВ.

ПРОГНОЗ ПОГОДЫ

село Хонуу

	Суббота 5 сентября	Воскресенье 6 сентября	Понедельник 7 сентября	Вторник 8 сентября
Дневная температура	+17	+12	+10	+10
Ночная температура	+4	+5	+5	+2
Давление	741 мм	738 мм	741 мм	748 мм
Ветер	3 м/с (ЮВ)	1 м/с (СЗ)	5 м/с (СЗ)	4 м/с (СЗ)
Облачность				
Осадки				

**ИНДИГИР
УОТТАРА**

2020 сыл иккис
аһарыгар сурутуң

Тэрилтэлэргэ – 1320 солк.
Биірдиилээн дьонно – 660 солк.

Хаһыакка сурутууну Евдокия
Ивановна Слепцова ыһтар, эбэтэр
редакцияҕа кэлэн суруйтарыаһа
сөп.

Тэрийэччи: СӨ
Бырабытталыстыбата,
"Сахабэчээт" СӨ Судаарыс-
тыбаннай автономнай тэрилтэтэ.
Таһарааччы: "Сахабэчээт" СӨ
Судаарыстыбаннай автономнай
тэрилтэтэ.
677000, Дьокуускай к.
Орджоникидзе уул., 31 №-рэ, 124 каб.,
тел./факс: 8(4112)343917.
e-mail: sakhapechat@mail.ru
Генеральнай дириэктэр
Н. М. Стручкова.

Сибээс эйгэтин информационнай
технологияҕа уонна маассабай
коммуникацияҕа надзорун
федеральнай структуратын Саха
сиринээҥи бырабылыанньатын
20.06.2019 с. бэриллибит
сидиэтэлиститэтин
ПИ № ТУ 14-00520

Кылаабынай редактор
М. П. СТАРКОВА.

Хаһыат нэдиэлэбэ иккитэ таһсар.
Редакцияҕа кирибит суруктар
төннүбэттэр.

Матырыйаалга ахтылар чахчылар иһин
эпиһитиниһин сурук ааптара сүгэр.
Ааптар суругар этиллэр санаа
хаһыат тутуһар хайысхатыттан
атын буолуон сөп.
Биллэриилэр, рекламалар
ис хоһоонноругар эпиһитиниһин
туһаах киһи сүгэр.
® Реклама быһыытын бэчээттэнэр.

Хаһыат 71 №-гэр 16 ч. илин баттанна,
17 ч. график быһыытын бэчээккэ бэрилиннэ.
Компьютернай талыта, верстка оройуоннааһы
«Индибир уоттара» хаһыат редакционнай-
полиграфической комплекска оһоһулан
бэчээттэннэ.
Редакция, типография, таһарааччы аадырыһа:
Муома улууһа, Хонуу сэл., кап. Елкин уул. 4 №-рэ.
Кэмэйэ 1 усул. бэч. л. Тираһа 360.
Сыһаната дуоһаар быһыытын.
Телефоннара: 8(41150)2-10-21.
Электроннай почта: indigir-uotara@yandex.ru